

Miejscowości

Autor: czesmen

Gmina Trzciesko-Zdrój położona jest w południowej części województwa szczecińskiego, na pograniczu z woj. Gorzowskim. Sąsiednie gminy to: od północy – Banie, od zachodu – Chojna, od południa – Mieszkowie, od wschodu – Myślibórz. Gmina Trzciesko-Zdrój leży na obszarze Pojezierza Myśliborskiego, w pasie pagórkowatej moreny czołowej, ukształtowanej przez lodowiec. Krajobraz typowo rolniczy, z niewielkimi kompleksami leśnymi na południowych obrzeżach gminy oraz licznymi jeziorami, rozlokowanymi w południkowym pasie Strzeszów – Chełm Dolny; przez gminę przepływa (od południa na zachód) rzeka Rurzyca. Tereny obecnej gminy Trzciesko-Zdrój to fragment historycznego obszaru Ziemi Chojeńskiej („Terra Chinz”), która w okresie XIV-XVI w. stanowiła (pod względem społeczno-gospodarczym) zwarty okręg zaodrzańskiej części Marchii Brandenburskiej; w tych szerokich granicach obszar ten przetrwał do 1816 r. Ziemia Chojeńska ukształtowała się w ramach feudalnej państwowości pomorskiej, od poł. XIX w. przejęta przez margrabiów brandenburskich, którzy rozwijali intensywną akcję osadniczą.

Półowa wsi na terenie obecnej gminy Trzciesko-Zdrój założonych zostało w okresie XIII-XIV w. , wykorzystując dogodne warunki topograficzno-komunikacyjne (Chełm Dolny, Dobropole, Gogolice, Góralce, Piaseczno, Rosnowo, Stołeczna, Strzeszów); wsie te rozlokowane są na całym obszarze gminy. Część wsi posiada czytelne (pierwotne) założenia owalnicowe (Góralce, Rosnowo, Stołeczna, Strzeszów), ulicowo-placowe i zaułkowe (Dobropole, Gogolice, Piaseczno) oraz ulicowe (Chełm Dolny). Niektóre układy przestrzenne uległy, bądź przekształceniu (z czytelnym zarysem pierwotnej formy) lub całkowitemu zatarciu, z wykształceniem nowego założenia (np. wielodrożnica). W obrębie pierwotnych układów przestrzennych wkomponowane zostały – głównie po wojnie 30-letniej – okazałe założenia folwarczne, które częściowo zatęły średniowieczną kompozycję układu ruralistycznego (np. Chełm Dolny, Gogolice, Piaseczno, Rosnowo, Stołeczna). Jediną wsią, w której nie powstał majątek był Strzeszów, który zachował pierwotny układ owalnicowy, z chłopską strukturą osadniczą; wieś typowana do ochrony konserwatorskiej. W XIX w. utworzono kilka folwarków, które należały do dużych majątków ziemskich (np. Górczyn, Rosnówko, Wesoła); domeny (Czyste), miasta Trzciesko (Antoniewice, Drzesz, Klasztorne, Smuga) lub były samodzielnym dobrem – Babin. W XX w. powstały wybudowania typu kolonijnego (Cieplikowo, Czyste). W obrębie inwentaryzowanych układów ruralistycznych dominuje zabudowa murowana (ceglana, kamienno-ceglana i kamienna), ze sporadycznie zachowanymi obiektami o konstrukcji szachulcowej, co jest pochodną warunków naturalnych (brak większych kompleksów leśnych). Ziemia Chojeńska (w tym obszar ob. gminy Trzciesko-Zdrój) to największe zgrupowanie, na terenie Pomorza Zachodniego, granitowego (późnoromańskiego i gotyckiego) budownictwa sakralnego (Chełm Dolny, Gogolice, Góralce, Piaseczno, Rosnowo, Stołeczna, Strzeszów), które stanowi główny element średniowiecznych kompozycji przestrzennych. Zabudowa wiejska głównie o charakterze średniowiecznym, 3-budynkowa, wzniesiona w okresie 2 poł. XIX – 1 ćw. XX w.; jedynie w Góralicach i Ostrzeszowie duże nasycenie pełnorolnymi gospodarstwami chłopskimi. Zespoły pofolwarczne zachowane w różnym stanie, o częściowo zdekomponowanych zdekomponowanych zdewaloryzowanych układach przestrzennych, do czego przyczyniła się (m.in.) parcelacja zabudowań na kilka gospodarstw chłopskich. Najlepiej zachowanym zespołem pofolwarczym, z podwórzem gospodarczym o jednorodnym wnętrzu architektonicznym jest Chełm Górny; przy folwarku dwór oraz park krajobrazowy. Większość obiektów rezydencjonalnych uległo wyburzeniu (np. Chełm Dolny, Klasztorne, Piaseczno, Rosnowo), jest w stanie ruiny (Dobropole) lub zostały zdewaloryzowane (Gogolice, Tchórzono); dwór w Chełmie Górnym i pałac w Stołecznej o pierwotnej formie architektonicznej. Przy zespołach folwarczych zachowane historycznie założenia parkowe, które stanowią ważny element krajobrazu wiejskiego, o walorach zabytkowych. zabytkowych niniejszym opracowaniu ujęto 20 jednostek osadniczych (10 wsi sołeckich 10 osad gromadzkich), wytypowanych przez inwestora (Biuro Studiów i Projektów Rozwoju Przestrzennego Województwa). Wykaz jednostek osadniczych Gm. Trzciesko-Zdrój Antoniewice Babin Chełm Dolny Chełm Górny Cieplikowo Czyste Dobropole Drzesz Gogolice Góralce Górczyn Klasztorne Piaseczno Rosnowo Rosnówko Smuga Stołeczna Strzeszów Tchórzono Wesoła Źródło : Skrócone Studium Ruralistyczne Gminy Trzciesko-Zdrój